

TARİHTEN GÜNÜMÜZE ALMANYA'NIN GÖÇ POLİTİKASI

Göç insanlık tarihinin bir gerçeği olarak tarih boyunca politik, ekonomik ve sosyolojik nedenlerle gerçekleşmiştir. Göç hem göç veren ülkenin hem de göç alan ülkenin sosyal yapısını, ekonomisini, siyasal yapısını etkileyen bir gerçekliktir.

Prof. Dr. M. Nail Alkan

Günümüzde Almanya bir AB üyesi olarak uluslararası göçün hedef ülkelerinden biridir. Günümüz itibariyle Almanya'da toplumun 21.2 Milyonunun göç geçmişi vardır. Bu da Alman toplumunun %26'sını teşkil etmektedir.

18.yüzyıldan günümüze dek farklı dönemlerde farklı insan toplulukları Almanya'ya göç etmiş ve Almanya bu toplumlarla benzer entegrasyon sorunları yaşamıştır.

Günümüzde konu olan Türk karşıtlığı, 18.yüzyılda da dönemin misafir işçileri olan Polonyalılara karşı söz konusu olmuştur. 1960'lı yıllarda Türk iş göçü ve son dönemde Suriye ve Ukrayna savaşının ardından Almanya'nın bu ülkelerin göç hareketinin hedeflerinden biri olması dört farklı bölgeden alınan göçün özellikleri itibariyle incelenmesi oldukça önemlidir.

ALMANYA'DAKİ İLK GÖÇMENLER: POLONYALILAR

Almanya'daki göçmenlere baktığımızda Türklerden sonra ikinci büyük grubun Polonyalılar olduğunu görmekteyiz. 1772 ve 1795 yıllarında Polonya'nın bölünmesiyle beraber neredeyse 4 milyon Lehçe konuşan kişi İkinci Dünya Savaşı'na kadar Almanya'da yaşamaya başlamışlardır. İlk aşamada Almanya'nın doğusunda yaşayan Polonyalılar, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar Almanya'nın batı eyaletlerine, göç etmişlerdir. Bu olay Alman olmayan kitle göçünün Almanya'daki ilk olgusudur. 19.yüzyılda gelişmeye

başlayan sanayi sektörünün iş gücü ihtiyacı ve bu iş gücünün sadece Almanlar ile sağlanamaması sonrası bir işgücü arayışı da ortaya çıkmıştır.

Sezonluk işçi olarak tanımlanan Polonyalıların genel olarak ailelerini beraberlerinde getirmeleri yasak idi. Önce Prusya ve sonra Alman vatandaşı olmalarına rağmen Alman toplumunda bu insanların algısı ne yazık ki pek olumlu değildi. Ayrıca Almanya içinde şehirler ya da eyaletler

arasında seyahat özgürlüğü, iş yerinin iznine bağlı tutulmaktaydı. Buna ek olarak bu kişilerin hangi işlerde ve nerede çalışacağı da devlet tarafından belirlenmekteydi.

Açıkça görülmektedir ki her ne kadar Alman ekonomisinin o dönem şartlarında Polonyalı işçilere ihtiyaç duysa da bu kişilerin

örgütlenip yeniden bir Polonya devleti kurulup Almanya'nın gücünü azaltacağı endişesi bu işçi politikasının ana eksenini oluşturmuştur. Öyle ki bu işçilerin birçok hakkı kısıtlanmış ve devlet kontrolüne bırakılmıştır. Bu da Alman halkının Polonyalılara düşman gözle bakmasına neden olmuştur.

Almanya'da bugün 1.7 Milyon Polonya asıllı Alman veya Polonyalının yaşadığını görmekteyiz. Bazıları Alman toplumuna öyle bir entegre olmuştur ki ancak isimlerinden Polonya asıllı olduğunu anlamaktayız. En önemli Polonya asıllı Alman ise Angela Merkel'dir. Angela Merkel'in dedesi Polonya'dan Almanya'ya göç etmiştir ancak 1930 yılında soy ismini değiştirmiştir. 1930 yılına kadar soy ismi Kazmierczak olmuştur. Hatta Merkel'in babası Horst Kazmierczak olarak doğmuştur ancak 1930'da Kasner adını alarak Almanlaşmıştır.

1 Prof. Dr. M. Nail Alkan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

Merkel, yıllar sonra Polonya kimliği sorulduğunda, kendi kimliğinin dörtte birinin Polonyalı olduğunu belirtmiştir.

ALMANYA'DAKİ TÜRKLER

1949 sonrası hızla sanayileşen Federal Almanya, kuruluşundan kısa bir süre sonra iç gücü açığı ile karşı karşıya kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı süresince 55 milyon insan hayatını kaybetmiştir. Almanya savaştan etkilenen bir ülke olarak istihdam açığı ile karşı karşıya kalmıştır. Söz konusu açığı kapatmak için 1955 yılında İtalya, 1960 yılında İspanya ve Yunanistan ve 1961 yılında Türkiye ile işgücü anlaşması yapılmıştır. Türkiye ile bu anlaşma 31 Ekim 1961 tarihinde imzalanmıştır. Bu anlaşmanın imzalanmasında Berlin Duvarı'nın 1961 yılının ağustos ayında inşa edilmesi de önemli bir faktör olarak dikkat çekmektedir. 1949'dan 1961 yılına kadar Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya 2.5 Milyon insan kaçarak, Federal Almanya'nın işgücü açığını kapatmışlardı. Fakat 1961 yılında Doğu Almanya tarafından örülen Berlin Duvarı, bundan böyle Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya insanların geçişini durdurmuş ve ayrıca işgücü akışını da engellemiştir.

1961 Anlaşmasıyla birlikte misafir işçi (gastarbeiter) olarak adlandırılan ilk kabile 1476 kişiden oluşmaktadır. 1961 yılında iki ülke tarafından imzalanan anlaşma uyarınca, Türk işçilerinin Almanya'da en fazla 5 yıl süre ile kalma izinleri olduğu belirtilmiştir. Fakat işin gerçeği, hiçbir Türk işçi bu maddeye dayanarak Türkiye'ye geri

dönmemiştir. Göç sürecinin başlangıç yıllarında, Türklerin %91'inin geri dönmeyi planladığı bilinmektedir. Almanlar da Türklerin bir misafir olarak belirli bir süre kalıp ve daha sonra geri döneceklerini düşünerek, onları ve ailelerini Alman toplumuna entegre etmeyi düşünmemişlerdir.

Almanya'daki Türkler, ilk başta misafir işçi olarak adlandırılmış olsa da yıllar ilerledikçe onlar hakkında farklı kavramlar ortaya çıkmıştır: Yabancı, yabancı işçi, göçmen işçi, Türk kökenli gibi sıfatların ortaya çıktığını görmekteyiz.

Cünümüz Almanya'sında 4 nesil Türk beraber yaşamaktadır. Birinci kuşak 1960'lı yıllarda Almanya'ya göç eden ve bugün birçoğu emekli olmuş olan insanlardır. Bunların büyük bir bölümü Almanca diline çok hâkim değillerdir, Almanya'ya belirli bir süre için gelmişler fakat geri dönmemişlerdir.

İkinci nesil olarak adlandırılan Türkler, genelde Alman eğitim sistemine dahil olmuş, Alman dilini öğrenmiş, orada meslek sahibi olmuş ve eğitimlerini tümü ile orada tamamlamış insanlardır. Bu ikinci nesil Türkler, genelde Almanya'da yaşamaktadırlar ancak tatil gibi amaçlarla ebeveynlerinin memleketlerini ziyaret etmektedirler.

Üçüncü ve dördüncü nesil incelendiğinde, bu insanların da Almanya'da eğitim aldığını görmekteyiz. Söz konusu nesillerin Almanca dil sorunu bulunmamaktadır ancak Türkçe ile ilgili sorun yaşanmaktadır.

1961 sonrası işçi statüsü ile Almanya'ya göç eden Türkler, günümüzde işveren konumuna gelmişlerdir. Bugün Almanya'da 103 bin Türk işveren, yaklaşık 50 milyar avro ciro elde ederken 500 bine yakın insana iş imkânı sağlamaktadır.

Günümüzde Almanya ve Türkiye arasındaki göç olgusunu incelediğimizde, Türklerin %90'ının Almanya'da memnun ve mutlu olduklarını görmekteyiz. Bunun yanı sıra Türklerin %87'si Almanya'ya karşı bağlılık duygusu beslediklerini ifade etmektedir ve %70'i ise entegrasyon sürecine sıcak baktıklarını belirtmektedir.

ALMANYA'DAKİ SURİYELİLER

2011 yılından beri Suriye'de iç savaş yaşanmaktadır. Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın verilerine göre savaşın başlamasından itibaren 5,6 milyon Suriyeli Suriye'yi terk etmiştir.

Ülkesini terk eden Suriyelilerin 3,6 milyonu Türkiye'de yaşamaktadır. 830 bin Suriyeli Lübnan'da, 820bin ise Almanya'da yaşamaktadır. Suriyelilerin 2015-2016 yıllarında Almanya'ya geldiklerinde Almanya toplumu tarafından olumlu bir şekilde karşılandıklarını görmekteyiz. Özellikle Suriyeli sığınmacılarla ilgili Almanya'da oluşan yardım kampanyaları ve bir hoş geldin kültürü sürecini ilk başlarda görmekteyiz ve Suriyelilerin Almanya'ya gelişlerine karşı başlarda bir olumlu havanın oluştuğunu söyleyebiliriz. Ancak 2015 yılbaşı gecesinde Köln'de tatsız olaylar yaşanmıştır. Söz konusu gecede Suriyeli gençlerin de dahil oldukları olaylarda kadınlara karşı taciz yaşanması Suriyelilere karşı olumsuz bir havanın oluşmasına neden olmuştur. Almanya'daki Suriyeli sığınmacıların yüzde 40'ı kadınlardan ve yüzde 60'ı erkeklerden oluşmaktadır. Yaş ortalamaları 20 yaşın üstünde, yüzde 70'i bir okul mezunu, yüzde 30'u meslek eğitimine sahip ve sadece yüzde 8'inin diplomasız olduğu bilinmektedir, bu da Almanya'ya gelen Suriyelilerin eğitim düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

ALMANYA'DAKİ UKRAYNALI SİĞİNMACILAR

Almanya'nın göç olgusu incelendiğinde 2022 yılından günümüze kadar göç olgusunun Ukraynalılar ile devam ettiğini görmekteyiz. Bugün

Almanya'da bir milyonun üstünde Ukraynalı sığınmacı yaşamaktadır. Söz konusu sığınmacıların çoğunluğu kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Ukraynalılarla Suriyelileri kıyasladığımızda Ukraynalı sığınmacıların çoğunun kadın ve çocuklardan oluşması Almanyalılar tarafından daha olumlu bir şekilde karşılanmasına yol açmıştır. Ayrıca Ukraynalıların Hristiyan olması da bu anlamda önemli bir husustur. Sığınmacıların yüzde 96'sı Ukrayna vatandaşı, yüzde 68'i kadın ve yüzde 31'i erkeklerden oluşmaktadır. Sığınmacılar arasında 350000 öğrenci görmekteyiz ve sığınmacı kadınların yüzde 77'si eşi gelmeden Almanya'ya gelen kadınlardan oluşmaktadır. Sığınmacıların yüzde 37'si Almanya'da uzun vadeli kalacağını belirtmekte iken yüzde 34'ü savaş bitince Ukrayna'ya geri dönmeyi yüzde 2'si ise gelecek bir yıl içerisinde Ukrayna'ya geri dönmeyi düşünmektedir. Savaştan önce 330000 Ukraynalı Almanya'da yaşamakta idi dolayısıyla savaşla birlikte Ukrayna'yı terk edip Almanya'ya gelen Ukraynalıların bir bölümü kendi akrabalarının desteğini almaktadırlar ve dolayısıyla Alman toplumuna çok yük olmamaktadırlar. 2022'de yapılan bir Araştırmaya göre Almanya'da Ukraynalı sığınmacılara karşı Suriyelilere kıyasla daha olumlu bir hava mevcuttur bunun sebepleri ise Ukraynalıların kaçmak zorunda oldukları, kültürel ve coğrafi yakınlık, geri dönecekleri düşüncesi, din unsuru ,kadın ve çocukların çoğunlukta olması olarak belirtilebilir.

Altı çizilmesi gereken önemli husus ise Ukrayna savaşının uzamasıyla birlikte Ukraynalılara karşı olumlu havanın değişebileceği kanaatindeyim. Almanya'da bir enflasyon söz konusudur ve Ukrayna savaşının enerji fiyatlarında dolayısıyla gıda fiyatlarında da artışa sebep olduğunu görmekteyiz. İşsizlik sorunun da yaşandığı Almanya'da Ukraynalıların sayısının artması iş piyasasında Ukraynalıların rakip olarak görünmesine ve dolayısıyla olumsuz bir havanın oluşmasına yol açabilir.

Sonuçta Almanya bir göç ülkesi olarak değişik dönemlerde ve değişik nedenlerden dolayı Almanya'ya gelen yabancıların er ya da geç kendi toplumuna entegre etmeye çalışacağını ön görmekteyiz.